

3.–4. detsembril 2009. a. TÜ eetikakeskuse poolt korraldatud konverentsi „Õpilane – väärtuskasvatuse subjekt või objekt?” põhikooli töörühma kokkuvõte. Tähelepanekud rühmatöös osalenud koolide kogemuste kohta.

Lembit Jakobson

Seadsime töörühma eesmärgiks leida praktilisi lahendusi kooli väärtustegelikkuses „meie-tunde” arendamiseks. Kuidas tekitada ja äratada lastes hoolivust, sallivust, koostööle orienteeritust? Lisaks ülekoolilistele projektidele tuleks leida üles need praktilised tegevused, mis toimuvad klassi, rohujuure tasandil.

Allpool väike ülevaade koolides tehtu kohta:

Kildu Põhikool: Projekt „Näen, märkan, mõistan”.

„Ükskõik, kui rasked ei oleks ka olud, tuleb meil õpetajatena alati jääda inimesteks. Vaimsusest ja väärtustest pole mõtet rääkida, kui õpilase ja õpetaja vahel pole usaldust.” (Kildu Põhikooli direktor Enn Siimer)

Leisi Keskkool: TORE projekt. Vilistlastega kohtumisel ühine 3 km jooks. Õpilased annavad välja aasta tegija, teaduri, sportlase tiitli. Leiavad koos õpetajatega kõige ilusama naeratusesega noormehe ja neiu. See on koolis väga pidulik üritus, mil punane vaip rullitakse lahti.

Valguta Lasteaed-Algkool: käitumisteater, Ernst Enno päev, kohtumine erinevate eesti kirjanikega. Erivajadustega lapsed valmistavad lasteaia lastele jõuluhommiku. Meie omakorda kinkisime 90-le lapsele jõulukaardi. Kuna tegemist on lasteaia ja kooliga, toimub koolis erialiste kooskasvamine. Motoks on: koolilaps ei löö lasteaia last. Vanaemade ja vanaisade koolitamine. Lähikäimine hooldekodu vanurite ja erivajadustega inimestega.

Viljandi Paalalinna Gümnaasium: Viljandi surnuaia õpilasmalev, kuhu kuuluvad probleemidega poisid (6.–8. kl). Endine vilistlane andis 3000 kr „Supermuutuja” preemiaks. Endisest pahategijast sai positiivne tegija. Ettepanekute tegemisel osalevad ÖOV, õpetajad+ vilistlased.

„Kui õpetaja ise ei muutu, kui oma vigu ei tunnista, ei muutu mitte midagi.” (Viljandi Paalalinna gümnaasiumi direktori asetäitja Griseldis Luist)

Haapsalu Gümnaasium: karjääriüritus, meie vilistlased tulevad ja räägivad oma tööst.

Tartu Veeriku kool: Meil on iga-aastane kevadine võimlemisfestival. Kodanikupäeval kõnevõistlus, kodanikujulguse kasvatamine, avaliku kõnega esinemine teiste ees.

Miina Härma Gümnaasium: Meie eesmärk on ühendada oma tegevuste kaudu kogu kool üheks pereks. Igakevadine moedemonstratsioon, millest võtavad osa vanemate klasside õpilased, kes on oma riided ise õmmelnud. Lisaks sellele õmblevad tüdrukud (9. kl) tööõpetuse tundides endale lõpupluusid ning poistele lipsud.

Jõuluootuse nädal: piparkooginäitus, klassidevaheline kooli saali kaunistamise võistlus, kodanikupäeva väitlus, vilistlastega kokkusaamise päev.

Tegime küsitluse teemal „Kuidas muuta kool turvalisemaks ja sõbralikumaks?”. Lapsed tegid ettepaneku tuua turvamehed kooli. Uksed lukku. Küsisime neilt „Kas te ise tahate käia sellises koolis?”. Selle asemel, et võtta osa vastutust kooli turvalisuse eest enda kanda, gümnaasiumi osa poisid ja tüdrukud võiksid sööklas korda pidada, tahavad lapsed kooli turvamehi.

Lepistiku Lasteaed-Algkool: „Kui õpilane tuleb oma murega, ei tule seda oma kaelast ära veeretada klassijuhatajale.”

Inglise kolledž: meie koolides on tugev õpetamise, mitte õppimise kultuur, koolielu ja õpetamise rahvusvahelistumine. Kool tahab õpetada õnnelikuks olemist, lapsevanem tahab edukat last. Monoloogi asemel dialoog.

Kõiki neid häid tegusid kuulates küsisin ma pärast endalt: Kui sagedased peavad olema need praktilised tegevused, et hoolivus, sallivus ja „meie-tunne” püsiks elujõuliste ning jätkusuutlikena? Et nad muutuksid koolielu lahutamatuks koostisosaks, aitaksid lastes üles äratada nendes „uinuvaid” tundeid ning muutuksid harjumuseks ning vajaduseks, aidates vormida hea inimese karakterit. Nendele küsimustele vastust me veel ei saanud. Oleme alles selle vajalikkuse teadvustamise protsessi alguses.

Vaid mõned üksikud käed tõusid, kui küsisin, kui paljudes koolides on olemas skaudi ja kodutütarde liikumine. Ja konverentsile olid tulnud parimad õpetajad ning õppurid. Siit ilmneb skautluse nõrk kasutamine väärtuskasvatases.

Projektid on ühekordsed. Nende abil õpiti ehk tõepoolest märkama enda kõrval puudega inimesi (Kildu PK), nendega arvestamist, kuid mis saab edasi? Sellele vastust polnud.

Kuidas toimib arvestav käitumine, üksteisest hoolivus grupi, klassi ja kooli tasandil kooli igapäevaelus? Millised võimalused on õpilasel selle harjutamiseks, kuni selline käitumine muutub vajaduseks, automatiseerunuks? Kuidas märgata probleemi?

Ivo Eesmaa: „Tegime koolis küsitluse ning saime teada, et õpilaste ja õpetajate väärtuste hierarhia langesid suuremas osas kokku. Õpetaja ja täiskasvanu eeskuju on väärtuskasvatases kõige olulisem. Probleemi märkamise probleem lükatakse klassijuhataja kaela. Tegelikult peaks olema see selle õpetaja „rida”, kes probleemi märkas.”

Ingmar Matto: „Tänu majandusõppe ja Comenius projektile said meie lapsed esimest korda Eestist välja. Lastes tekkis huvi muu maailma vastu. Helsingi kaljukirikus toimunud jõulukontsert oli neile selline ahaa-elamus, mis jääb meelde elu lõpuni.

Veel oleme teinud seda, et oleme andnud lastele võimaluse olla õpetaja rollis, kui õpetaja oli haige.”

Rühmatööst osavõtnute nimekiri:

Marjeta Venno	Tartu Erakool
Rita Laur	Tallinna Lepistiku Lasteaed-Algkool
Maarika Luts	Tartu Descartes'i Lütseum
Elizabeth Aus	Tartu Descartes'i Lütseum
Piret Konsap	Haapsalu linnavalitsus, Haapsalu Gümnaasium
Marina Liiker	Rakvere Linna Algkool
Enn Siimer	Kildu Põhikool, Viljandimaa
Ene Metsamaa	Leisi Keskkool
Merike Olt	Haridus- ja Teadusministeerium
Anu Alloja	Tahkuranna Lasteaed-Algkool
Kersti Krüünvald	Tartu Veeriku kool
Carmen Luts	Tartu Veeriku kool
Kristiina Järve	Tartu Veeriku kool
Igmar Matto	Meremäe-Obinitsa Põhikool
Merle Sasi	Miina Härma Gümnaasium

Marina Varjun	Keeni Põhikool
Lea Pung	Valguta Lasteaed-Algkool
Griseldis Luist	Viljandi Paalalinna Gümnaasium
Mati Salundi	Akadeemia Nord
Tiina Teppo	Tartu Kivilinna Gümnaasium
Triinu Arak	Tartu Ülikooli haridusteaduskond
Heiti Pakk	Keila kool
Liivi Urbel	Inglise Kolledž
Pille Kõiv	Tartu Ülikool
Eva-Theresa Martens	Tartu Ülikooli haridusteaduskond, 3. kursus
Helje Riik	Tartu Ülikooli magistrant
Iti-Jantra Metsamaa	Leisi Keskkool
Mare Väster	Leisi Keskkool
Anu Truu	Leisi Keskkool
Ann Saks	Leisi Keskkool
Mehis Pärn	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus